

SLOVENSKE NOVINE

Odgovorni Vrednik: Profesor Valentin Konček.

Slovenske novine pridejo vsak teden na sveto: cca na četrtinko leta 30 kr.; po polti 1 pol. ar
Za plačilo se tudi oglasila razglasijo.

Četrti R.

V Celju 6. Novembra 1910.

Let 53.

Ti veselice za Avstrijane.

Prava veselje mora v srcu verniga Avstrijca postati, kadar za enim drugim od vpeljanja mira, od preužge sovražnikov in puniteljov ali sliši. Med nami imo Nardimena je mir vstavljen, meje ostanejo poprečne, ino mi se dobimo 75 milijonov frankov (frank ima blizu 23 kr. srebra po našim denarja.) — Benetke so se vonder morale udati. Več kot 10,000 naših verlih vojakov je pred Benetkami smrti storilo, kir je strašno nezdravi kraj v tistih mahnah — ino zdaj se je vonder morala Mimana kralica morja udati, ker so jo naši že precej s strelom pokončili — ino pote zaperli, po kterih je poprej živeč dobivala. Strašna revščina — ino huda bolezen, ktere sestre zdaj po Benetkah razsajate, je vse ljudi kazni zapelanih Benetčanov. — Na Ogerških punitarjih vojaki orožje proč metajo, ino domu bežijo, ali so pa k našim ali k ruskim vojskovodjam podajo ino milost prosijo, od časa kar je Gergey se Rusam udal. Od Košuta, Bema, Dombinskiga itd. se nič prav ne ve, kam so odšli; menda so še zdaj na Terskiah.

Ogerska vojna je končana, celo deželo od naših posestev, samo terinjavo Kamora — in Petrovaradin še ne, kar se bo s čimena gotovo zgodilo. — Ruske armade še več del zapet domu marširajo, samo nekaj jih še na Ogerskim ostalo bo. — Te veselice so bile na Dunaj — ino v Gradcu so s to kanonskim streljajami oznanjene ino obhajane.

Novo.

Navno smo svedeli, da je ministerstvo šolstva, višji gymnasium (Obergymnasium) na Celju in Marburg; v Celju in Marburg se bi že prihodni mesec imela sedam let učiti.

Na Jelačič je že na Dunaj prišel. Nadeški se vzhodnapričakuje ino v glavnem bo tudi general Hess poročal. Tudi Ljubina bi hotel na Dunaj priti. Ti slavni jamači bodo z ministerstvom se posvetovali, kako

se bi hotelo za prihodne čase Ogersko in Lasko uladati.

Dunaj 4. septembra. Državna delavnica od Celja do Ljubane bo 20. septembra t. l. prišlo *Nikolaj Vasiljevič Ozerov* z primerno častjo odprta.

Košut je na neki turški barki po Danavi srečno poto odšel. Njega in njegova tovarše je paša od Ada Kaleški, na čelo od Orzovo, sprejel, ino pomagat, da so odšli.

»Dopisnik „Const. Blatt. p. Rehm.“ in Beča piše med drugim to: Kakor smo že gotovo svedeli, dela graf Thun plan, da se za jugoslavjanske dežele vsigovori v Zagrebu vsuščilišče. Čuo se ho razprostito na Ilirsko, Slavono, Dalmacijo, in na slavjanske stras Ilirije; jezik, v kterim se bo učilo, bo ilirski. (Slov.)

Vvod v krestomatijo jugoslavjanske

Ivanu Križanec.

§ 2. Razdelanje punitivna pavniga.

Leti razdel punitivna pavniga⁹⁾ stari navadno vodo, hymne, dihyranke, elegije in svetne ali popevke Antikonske.

a) *Gda* — gerčai „gda“ t.j. pesem za pejo, popevka, — bila je stara pesem najvišjega čina, od katere posebno velja, kar je gori na početku punitivna pavniga ali pavniga, kakor tudi, kar je o strah in raznih stopenih rečeno; so treba tedaj kar več o timu.

Za odo u letaj knjigi čerči: Marjaj slavenski Jug, pevan, Roudjajko; v Hinkin vas pesne Rusičkove in Ustia Hiri, t. l. 1.

b) *Hymne* bila njim je odo pavniga, pava ali gerčai čerčevanja na hrisi Roudjov in so u najvišljenjem najvišjem činu. Naj slavnej hymni so namni kralja Davidja — kar se tica punitivna pavniga, njaknja pava u nobenem naroda — ino hymni čerčai.

⁹⁾ Zvestoval ča pretekli, naznačeno pavniga.

antja Ferdinanda II. v poročih poslati. Poudariti pa ne bili zgolj prelovoželci, ki so v Slavoniji tožili major Franc baron Trenk ali nekakega častnika Miri Terenzi za poveljnika prejšnjega kralja Friderika II. poslati; bila številna se je silila na to narasla, pa so dokončanje povelja - vojake ne so razšli. Vse to nas pa imajo na Horvaškini in Slavoniji samo še čestiti in policije, kakor tudi stražo plenilcev pasterje.

Serežani so zemljinorjci ali izvoljena četa, ki so jih sestili granicarskih regimentov izberajo, ki so na napadom turskih tolovajev nar boj v nevarnost postavljene, namreč: iz serviga in družiga banaliga, ogulinskiga, otočanskiga, slavonskiga in likavškiga regimenta.

Varadinski regiment pri sv. Križu in v Šent-Jurju, kakor cela slavonska, banalska in erdeljska granica nimajo Serežanov. Vsi Serežani so tadaj samo horvaški-ga naroda.

Ime Serežan izhaja od ilirske besede „serex“, ktero kako četo, kar delo pomeni. Prvo Serežane so prid kakimi 30 ali 35 letov v horvaški granici napravili, in njia pravica se pripisuje c. k. poveljniku generalu grofu Gislaju. Do vlaščkiga hoda kralja Jelačića na Ogersko v mesecu Kilmoru niso Serežani kakor vlastna četa se nemožna drugim sovražnikom se bojevali, kakor z nemščini bojevalskimi in albanskimi sovražni, kterih tolovajske napade so mnogo čim hujšo prežgali. Do tistim ali so se jih po njihova prvina namena in napravi samo za varstvo doma in na mestih poslužili, ktere so zapirali turskih napadov naravnariti.

Če preden je bil za bana izvoljen, je kralj Jelačić posebno ljubezniv do teh voljav. Njia serčnost in predanost je kot slabu odier banalne granice iz vlastne skrbje se uči spoznavati. Nek feldmaršelj Serežanov mu je življenje otel. Ko je bil Jelačić v Jascu 1848 ban in generalni poveljni izvoljen, ni bilo veselje zavolj tega nikjer več in bolj živo, kakor v horvaški granici, ktera je natrat prvi pot tudi svoje poslanec iz doživljaja zbora v Zagreb poslala. Med poslanec je bilo tedl več Serežanov, kieri so posebno vdanost za noviga, vjduhu bana kazali.

Ko so na Horvaškini zvedili, da je Jelačić v napraku odstavljen, so potegnili svoje nože ter z bliskajočimi očmi praskali: „Kajliho hoda zna biti do napraka? Kje leži ta lezija? Tje hodemo iti, našiga bana iz joče rešiti, kakor nam gotovo Bog pomagat!“ Kakšno veselje je došlo potem, ko Jelačić v Zagreb pride!

V horvaškini doživljaja zbora so se v vročino našiga Serpasa očeno in glasno govorili, da se horejo oboječni likarjenci v bana postaviti in v oči se se znobli privržence za boj z Madžari nabirati. Iz vojvode so se upirali, da na horvaški granici-jar so se za tako večerje premdo včas, ker je bil slovoj polnica vseh horvaškiga regimenta in likarja. Na Slavonci so

niso mogli zavolje drugih okoljast zanesti. Zavolje tega je Jelačić Serežane na noge poklical in jih je poslat v Varadina in Zagreb v garnizon.

V mescu našiga Serpasa je spremljalo vedno drznost do dvajset avstrijskih Serežanov Jelačića na njegovia morda nevarnih obhodih v Horvati Slavoniji in Likli, ktere je delal, nekaj da bi si ljubstvo za čestja in narodnost pridobil, nekaj pa, da bi se z generalom baronom Likavškim na pogovori, ki je bil za c. k. komisarja in srednjika med Madžari in Horvati zvoljen. (Pr. Slov.)

(Dalje sledi.)

Na korist svojih ljuboznih dobo- Janov.

(Dalje in konec.)

Pri takem napačanju se res pamet nekaj vadi, ali razum mora osmagnati, jasnaj glavica otemni, ino od prelobohrovega Boga obilno nadarjen mladenc tak dolgo hira in boleha, dokler se bi rekel na čedovito vižo z nemščini tako izobrazi, da mu je mogoče v njoj misliti. Tak daleč res na čast slavonskega naroda prebrisane glave perbrelejo. Stabeje obdarjenja je pa nespanetno normalno poučevanje do koca življenja na čela zapisano. Nemščini so mi neogibljiva, saj je vemo, da več jezikov, ko kda zna, več velja. Le to poizmo pridimo in ako prebija nepomaga oistro na zakonito tirano da bi se naša mladost najprej v svojem MATERNEM jeziku omikavala, potem se le tudi v njih potruhu in koristnih jezikih navadavala in ser po pameti, na podlagi materinskega jezika. Kir se je od tega navajanja naša uže veliko govorilo ino pisalo, se nečem v dalje pretesivaje podati. S podlagjenim imenovane česti je Celje uže dolžnost naložena, poskerbati, da bi se učilci na stare učivne uder dobro pripravljali na poučevanje, se tudi v Slovenščini vezbali, ino za slavonsko poučevanje pripravljati. Bolshi pravilni jim naj hoda k temu tega prirožnosti. Onagertarji mi ka takaj odgovoriti; ako se naj ministertvo našihv skrbni, ni imamo drugega dela in se tudi nasamo v toke več mešati. Celje je rojenca, ministertvo je odločno ministertvo, je postavljeno, da bi za omikavnost ino poboljšanje učivale skrbela, vender je Cesarstvo veliko ino njoj široko peče, na katerem se obična zboraj nemore vega natakajo prepledati, zato bi celaj tudi na Celje pokazali, ino pa se pri starem ostavi, dokler bi se nam za to leto ne spopadno odločilo. Našlih tabornih primer nam najnevejši česti velika podaja, ne bomo na ljubljani, ki se na časoma za vso slovensko našlino. Tarkajna tudi je točna se uperje, pridimo in se zna se čiti, na odpravnih urivne na učilci. Na Gymnazij bi se dalo veliko pisati, na vsakega tega se najlajano cel do dolgo prirožnostnega ino ob-

članega Studijemstva *) Zato smo bi na vander bilo, ako bi prerajajo Slovencev tak dolgo odložiti, dokler našega mladenosti odzani. Kaj nekaj bi tudi hitro izšli, kako bi naša ne mogeče bilo? Lep primer o tem nam doja sosednje mesta, Ljubljana, Zagreb, Praga. Bliže vsi nastro — slovenski časopisi se do- bijo na gostilnicah in kavarnah in kar nigr- der dosti priporočena uspešnost tirja, se tudi morajo prebirajo. Ali bi se ne najde- ti v celoti Celji saj jedos gostilničar ino jeden kavarnar ki bi vse slovenske ino nekaj litrskih časopisov gostom podal? Izbavljaj, končar je meni znano se tega ni bilo, zares izostan- no! Domorodci pomagajte! V vsakih letih malo tudi čisto nemških ino pomembnih so domorodci zloj koristne čitavnice obnovili, ki bi vsakomur poročnost imel, se v Slovenščini očitati, n. p. v Gradcu, Celovcu i. t. d. Ali kaj se bo kdo v Celji Sloveščine po- prejel, ako ma ni bila sreča toliko danjov uspešila, da bi si brez težave, žali Log! dragih slovenskih knjig nakupiti mogel? V Celji je tedaj neobhodna potreba Slo- venske čitavnice, kjer bi se naj slo- venski časopisi ino poročbenice slov. knjige dobile. Koliko mi je znano, je v Celji že lepa šbirka slov. knjig, bližnjih okolnosti, kdo jih bere, kje se berejo, pa ne vem.

V starem gradu na dan sv. Stefana kralja.

Bakovšek.

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska deteta.

* Minister znotrajnih zadev, Alexander Bach, je pri nastopu svojega viz. urada pi- salo na vse deželne poglavarje poslati: v katero se vnaš drugim tud to le bere:

Nj. Velicanstvo, svrli cesar me je imen- oval ministar znotrajnih zadev.

Oznanjajo Vam — to milostljivo imeno- vanje, Vam — tudi v kratkino stanovitno na- povem, raz kteriga svoje dolžnosti vglebam in znanstvom pot, na kateri me boste Vi in vsi podložni uradniki, kakor se znaša, pod- vržati. To razložiti se mi najpotrebniši vidi, da se poslovanje med vami razume in v tisti očitnosti in odkritosti ravnamo, ki na mora po najvišji teretnosti odloga med nami in tudi pri državni opravištvu sploh povzod vladati.

V čede so vodila, kterih se cesarsko vladarstvo derži, že v državni ustavi in njo dopolnjujoča postavah izrečene.

Čestno me morate — za to potegnati, da se tiste postavbe najvišje in sprevidno iz- polnjuje, na kateri, kakor na običnihi po- stavah, na odločitostvju zemelj in admini- strativni mori upravni razloži in stanovitno razloži ino državljano pred pravico in morja ne da ino ker kropla izpoljavni (eksek- tivni) razloži.

Čestno deržavnihi služabniki je s tem

*) Zato bi se v naših ministrstvih po novi ustavi ino po nastopu se bodo v Celji v vsaki deli ore ure v celoti slovenski jezik, kakor mater- ni jezik, ali.

mor, lepo postati. Delavci tisti njegovi so nigr- samo v naših pračarh knjižnic in med na- učnimi spisi in pisarjami. Tudi, kar se njegove nove dolžnosti je, ki so v naših knji- žnicah, v tistih o državljanihi in o tistih delavcih. Treba je vsake pravilnosti, pen- zionene gorečnosti in vsake trude, da lebo an tem poju z njegovimi, podložnim, an- poljevanjem stanovitno čede (reče) vo- diti, dah postavbe razjasniti, vplivati in v njegovih zaupanju živi in pri njen pravilno prvotno sprevidnosti, čede in postenosti dosodi, in ji veljavo zadobi. Bistven pri- pomoček ki dosegi tega namena je, čede in čevanje, da si v tistih branarjih, ki ob- čede vseh narodnost, eraditi zanje v čede narodnih jezikov zadobi in sploh si pri- sledi, čede pravico vseh narodov polje- rati in v čevanju ji celjara pridobiti.

Deržavna služba ne boji zanjari celo preskerbljenje, ampak ima biti stanovitno oči- tivno zaupanje in doljanje, in deržavni služabniki naj si ne iso čest v meri ločevati od deržavljano, razloži v veliki okrogli svojih dolžnosti in v ostrih izpolnjenosti svojega po- kljica.

Ne se ti novi deržavni dolžnosti zad- rži, je treba ne le primerno oblasti (gospo- ske) razpoložiti, ampak posetno pri veliki posameznih osebah za uradnihi dobro postati.

Vselej bota pripravljati, tudi v dr- žavnihi dolžnostih razloži ino v vsakem slu- čaju stanovitno čestiti in bota tudi na to se potegnati, da lebo morja, ki deržavi z ednostjo in zvesto služijo, brez čestiti za- stran svoje prihodnosti.

Na-proti se bota pa tudi terdno tem voditi deržav, da se za nove vikihi uradnihi morja slušnostne zadostanje, v primeruhi svojih izvoljja, naj se že bli popred v der- žavnihi službi, ali ne.

Priporočam živo Vam — in podložnim uradnikom, vedno paziti na prave očitne iz- naje, njega razložitvju po čestitihi in po- stavah deržavnihi dobro grad čestitihi; v opravili pa najvi in pravo razloži brez vseh nepotrebnih pri- rari; kjer je treba, očitno pristopiti in tako zaupanje v vladarstvo pov- sod razloži in budi.

Služenje tiste red in držihi podložne stranke, ki je toliko potrebo cesarstvu na- kljica, in njega razloži očitno deli, se je treba v celo morja naproti postati, čestno do vladarja in spoštovanje pravice ino nepremakljivi dolžnosti vseh deržavljano. Kar je sama naproti, je postaviti in do- voditi naproti.

Vi bota ne želja, kakor da bi naj der- žavni služabniki s tem duhan postenosti in spoštovanja ustavili pravo razloži.

V držihi, kjer je dolgo časa ino der- žavni delavci le pri vladarstvu, splošno bota in kjer je vsako politično obče ino najvi razloži ino najpotrebno bota, mora der- žavstvo samo na usnovi steti deržavnihi, naproti li.

Da tako se razloži morja ino najvi razloži vladarji. Upam, da se lebo, ino namena razložihi podpirati.

Prichajem, de bodo tudi vsi drugi, sami podobni uradi v evropski družbi delali, da se podobni nameni našiga cesarja povsod v resnici dosežejo.

Čudnjé Vas opominam, v moči zvestosti in odanosti proti meni se obdržati, kar čez tad jaz vselej do Vas storil. Sprejmite moje spoštovanje.

Danaj 15. t. m.

Bach l. v.
(Glas.)

Življenje kmetijskih Slovanov.

Jermoj *) Kopitar.

(Konec.)

Visoko učen in marljiv znanec Kopitar močno sloveti. Léta 1814 so ga samiga v Pariz poslali, da je drage bukve, kiore so bili Francozi léta 1809 in cesarske knjižnice odnesli, spet srečno nazaj pripravil.

Léta 1820 je spisal v latinškim govoru spet ene znamenitne bukve, ki jim pravijo „encychius.“ (Tako je bilo ime nekima učeninu možu.) Veliko je tudi napisal iz slovanske zgodovine v raznih časopisih.

V znamenje spoznanja njegove visoke učenosti sta mu podelila Njega svetost, rimski papež Gregor XVI., red svetiga Jurja in ruski kralj viteški red zaslug. Kopitar je bil ud Petrograškiga društva znanstov na Ruskim in več drugih učenih društev. Če si je pisma pisal z nar. učenecijimi moči cele Evrope, in je bil eden nar. bolj znanih jezikoslovcev.

27. Maliga travna 1844 ga postavi svitli cesar Ferdinand I. za prvega varha e. h. dvorne knjižnice na Danaji. Poslednjé ga povikala za cesarskiga svetovavca. Tako je bil od časti do časti. — Pa še 11. velikiga travna 1844 mu pljučna sušica slavno življenje konča v 64. letu njegove stnosti. Ravno se je na dolgo pot v Rim pripravil, ondi po letji Očeta papeža, Gregorja XVI., stolico za slovanske učenosti osnovati.

Kopitarjevo truplo, truplo našiga rojaka, ki so ga zavoli njegove visoke učenosti kralji in cesarji častili, počiva proti koncu Danajskiga pokopališča, kjerina pravijo „Marsker Friedhof (Marskarjevo pokopališče).“ Velika množica njegovih prijateljev, slovanskih učencov in drugih spoznavavcev ga je tje spremlala. Več njegovih spoznavavcev in inenitnih rojakov iz Slovanstva pa mu je omislilo za slovesnih 300 goldinarjev srebra na grob lep kamen. V tega so vrezali naslednji poslačen napis v latinškim jeziku:

Jermoj Kopitar, Goranec, rojen v Nepajah, vasi blizu Ljubljane, 22. dan velikiga serpana 1780, v povadgovanju slovanskih učenosti velikega Dobrevskega **) bistromislno naslednja, vokal na Danaji 11. vika travna 1844.

*) V poprejšnjem lista stoji Juri namesto Jermoj Kopitar. Vagabond je bila pomota pesnika.

**) Dobrevski je bil tudi eden Sloven, rojen Sloven.

Goranec pomeni toliko, kot Slovenec. Kopitar je bil v kme Goranec, nekdaj ime Slovencev, vasi ljubica. Torej so mu ga tudi na grob napisali. — Vse njegove dragocene bukve v naši vred, ki jih je Kopitar sam spisal, je kupila po njegovimerci Ljubljanska knjižnica za 1600 goldinarjev, kjer jih lahko vsak brez plačila bere. J. J. Jermoj.

(Vedel.)

Novičar iz ruskih knjiž.

Danetke so se na sv. Jermoj dan podale, in tako je tudi na Ljubljani konec vojke.

Na Ogerakim so sicer izjavili Lemora in Petrovaradin še niso podverge in še veliko pustaraskih trum se vidi po Ogerakim in Erdeljakim — toda njih glavina moč je razkropljena, odkar se je nar. inenitni vojskovođa Gergey s cele svoje armade podvergel, kar so je ob 4. popoldne 13. dan tega mesca pri Vilagoni pred Rusovskim generalom Radigerjem zgodilo. Danjake novice pišejo, da si je Gergey prizadeval, se zjužno ogerško armado združiti; ker pa ste ga v tem namenu avstrijska in rusovska armada prestregle in ga v nar. hujši stisko pripravile, da ni mogel ne naprej ne nazaj, so je podvergel. Gergeyeva armada je obetala iz 20.000 pešcov z 11 generali, 2000 konjov in 130 topov (kanonov). Ko se je Gergey rusovskemu generalu podal, so posel poto in protinastke preč položili, konjki so s konj sedli in snbile na sedla obšli. Potem so se vsi brez orožja v vrste vstopili in so, spremljeni od treh regimentov lahkih rusovskih konjnikov in 600 konakov, v Veliki Varadin poljani bili. Gergey je prosil generala Radigerja, da naj bi vladno napovednika rusovske armade, kneza Praskieviča, za nj. milost prosil objavi, je tudi pripomoči, da se bo vsa Ogerška armada podala. Makor blisk je bil to novice od ust do ust go. delati.

Presvitli cesar Franc Jozef se tedaj 22. dan tega mesca na vse svoje armade naslednje pismo iz Beherana pisal: „Moje junske armade so si napredovale nasluge za Moje kile in za čemerne poble. Nevarnost, s katero so vse in odjavljavje občutja nemarnost, so vendar, in Veliki poposkoti, odloči, vili je nebi interpretirati in cesarske vojnove miru in pokoju v danosti, in po stenoje moči proti vnanjini delatim zadržati. V novi vili narocov častiljanskim častovom so bratovske armade, ki jih vili v vrsti 1. leto slavno armade svoje karte novosti vili in v vladni prihodnosti odloči, po častiljanskim visoke kmetnosti, v kateri vili vili armade so od snar častiljanskim vili. Vili Vili Cesar so Vili vili vili vili vili vili. Vili Vili vedno vili, kar so vili vili in vili Avstrie, napredovale, po častiljanskim vili in vili vili vili.“

(Vedel.)